

Kinderuni, children's university, otroška univerza

Povzetek

V prispevku predstavljamo edino otroško univezo v Sloveniji – Mini univerzo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru (MUF). Najprej s primerjalno analizo petih modelov razvijanja nadarjenosti definiramo ključne karakteristike nadarjenih. Slovenski koncept primerjamo s tremi modeli z angeško govorečega področja in dvema z nemško govorečega področja ter tako oblikujemo temeljne karakteristike. Z anketnim vprašalnikom nato testiramo, ali starši otrok, ki obiskujejo MUF, zaznavajo spodbujanje teh karakteristik v dejavnostih MUF-a. Rezultati kažejo, da je program MUF primer dobre prakse obogatitvenega programa.

Ključne besede: nadarjeni učenci, obogatitveni programi, starši, evalvacija.

Uvod

Nadarjeni učenci

Pomembnost spodbujanja nadarjenosti je danes v slovenskem prostoru že priznana, razbijajo se celo nekateri miti o tem (Ferbežer, 2013). Kljub temu da se nadarjenost raziskuje že več desetletij, še vedno ni raziskovalno podkrepljene in v skupnosti

Zusammenfassung

Im Beitrag wird die einzige Kinderuni in Slowenien präsentiert – Mini univerza Filozofske fakultete Univerze v Mariboru (MUF). Zuerst werden mit einer Vergleichsanalyse von fünf Modellen für Begabte die Schlüsselcharakteristiken der Begabten definiert. Das slowenische Modell wird mit drei Modellen aus dem englischsprachigen Raum und zwei aus dem deutschsprachigen Raum verglichen, aufgrund dessen die Grundcharakteristiken geformt werden. Mithilfe eines Fragebogens wird im Weiteren getestet, ob die Eltern, deren Kinder die Kinderuni MUF besuchen, das Fordern von festgestellten Charakteristiken in den Tätigkeiten der Kinderuni MUF wahrnehmen. Die Resultate zeigen, dass die Kinderuni MUF ein Beispiel guter Praxis für ein Bereicherungsprogramm ist.

Schlüsselbegriffe: begabte Kinder, Bereicherungsprogramme, Eltern, Evaluierung.

sprejete definicije nadarjenosti (Sternberg, 2004), obstaja pa strinjanje o treh povezanih komponentah (nadpovprečne sposobnosti, izjemna predanost nalogi in visoka stopnja ustvarjalnosti), ki jo je predlagal Renzulli (1977). Osebe, ki so sposobne povezati te tri komponente, potrebujejo znotraj izobraževalnega sistema posebne priložnosti za razvijanje svoje nadarjenosti.

Raziskave so preverjale različne oblike grupiranja pri spodbujanju nadarjenih učencev. Kot najbolj učinkovite so se izkazale tiste, pri katerih so bili nadarjeni v isti skupini kot obetavni otroci, če so le bile vsebine dovolj napredne in poučevanje diferencirano (Tieso, 2002). Izmed različnih predlaganih oblik spodbujanja nadarjenih učencev so se kot najbolj učinkovite izkazale akceleracija (Colangelo idr., 2004) projektno delo (Field, 2009) in obogatitev (Gavin, 2007). V MUF-u (Mini univerzi Filozofske fakultete Univerze v Mariboru) smo se odločili za zadnjo obliko, pri čemer smo učence grupirali po Joplinovem načrtu (v isti skupini so otroci različnih starosti). Novejši pregledi raziskav potrjujejo, da so psihosocialni faktorji izjemno pomembni (Subotnik idr., 2011) in da nadarjeni posamezniki morajo sprejeti soodgovornost za razvijanje svojih sposobnosti. Glede na spektrum definicije nadarjenosti (od prirojena do pridobljene) so ponujeni različni modeli (Meyers, van Woerkom in Dries, 2013), kako posameznik organizira in aktivno razvija svoj talent.

V MUF-u smo se zato odločili, da ne bomo vpisovali le otrok, ki so bili identificirani kot nadarjeni, temveč bomo sledili tem spoznanjem. Naši mini študenti in mini študentke so torej otroci, ki niso nujno identificirani kot nadarjeni, vendar so dovolj vedoželjni, da so se vpisali v program, in dovolj odgovorni, da ga obiskujejo celo leto.

Mini univerza Filozofske fakultete Univerze v Mariboru

Otroške univerze poznamo šele nekaj desetletij, so se pa izredno hitro razširile in danes jih najdemo v vseh večjih evropskih državah in še kje drugje. Zanimanje za otroške univerze, števila programov, vpisanih otrok in odmevnost kažejo v vseh državah izjemno pozitiven trend. Glavna naloga vseh otroških univerz je, da spodbujajo zanimanje za različna področja znanosti, da znanost približujejo osnovnošolskim otrokom in s tem univerze na poseben, nov način povezujejo z okoljem. Običajna izvedba programov otroških univerz so predavanja, seminarji, delavnice, najdejo se pa tudi druge oblike. Univerze se trudijo, da bi s svojimi programi pokrile velik del znanstvenih področij, obenem pa tudi, da bi ponujale teme na način, zanimiv za otroke. Naslovi predavanj imajo pogosto obliko vprašanj, da pritegnejo pozornost otrok. Univerze vidijo v programih za otroke tudi priložnost ugotoviti, kaj otroke zares zanima, saj izvedbe programov dajejo možnost, da »naša zanimanja primerjamo s pričakovanji otrok. Pri tem je pomembno, da tudi učenci univerzo doživijo kot odprto ustanovo, s katero lahko komuniciramo.« (Eberhard Schaich, rektor Univerze v Tübingenu, Nemčija) Konceptom otroških univerz po svetu smo sledili tudi na Univerzi Maribor z ustanovitvijo Mini univerze Filozofske fakultete UM (MUF), ki je svoje programe začela izvajati jeseni 2012. Slogan MUF-a se glasi *Radovednost je avtocesta do znanja* in ravno spodbujanje radovednosti postavljamo v središče našega koncepta. Ponujamo tri programe: MUF

1 (za otroke od 3. do 6. razreda OŠ), MUF 2 (za otroke od 7. do 9. razreda OŠ) in Medgeneracijske delavnice (za otroke od 3. do 6. razreda OŠ in njihove babice oz. dedke); vse tri izvajamo v Mariboru, prva dva tudi v Ljubljani. V študijskem letu organiziramo štirinajst predavanj za vsak program, ponujamo pa tudi obogatitvene dejavnosti, npr. obisk Univerzitetne knjižnice Maribor idr. Skupaj je bilo v vse tri programe v študijskem letu 2013/14 vpisanih 256 otrok. Število vpisnih mest je zaradi velikosti predavalnic na Filozofski fakulteti UM in Fakulteti za varnostne vede UM (v Ljubljani) omejeno, vpis je celoleten in otroci ob vpisu prejmejo LEGI-je (indekse), v katerih zbirajo podpise predavateljev. Vsi, ki imajo zadostno število podpisov, na svečani podelitvi iz rok dekana fakultete prejmejo potrdilo. Predavatelji prihajajo z različnih fakultet mariborske univerze in veliko pozornosti posvečajo načinu dela. (»Na to predavanje sem se pripravljaj veliko bolj intenzivno kot na kakšno drugo.«) Otroci pokažejo, kaj jim je všeč, in na samih predavanjih postavljajo izjemno veliko vprašanj. Seveda pa tudi pokažejo, če se dolgočasijo ali če jih kaj vznemiri. Zanimanje staršev za MUF je tudi precejšnje, tako organiziramo tudi prenose predavanj v drugo predavalnico. MUF razumemo kot dopolnilo šolskim učnim načrtom in sodelovanje z osnovnimi šolami se kaže tudi v tem, da z ene od osnovnih šol v Mariboru na predavanja skupaj s pedagoginjo prihaja manjša skupina otrok, kar jim je šola ponudila kot dejavnost v okviru individualnih načrtov za nadarjene. Med študijskim letom otrokom ponudimo tudi nekajminutna spoznavanja s poljskim jezikom, kar je priprava za sodelovanje z otroško univerzo v Katowiczah, s tem povezano sta organizirani tudi dve poljski kulinarčni delavnici. MUF je član mednarodne zveze otroških univerz (EUCENET), v okviru katere smo predstavili tudi program medgeneracijskih delavnic, ki je novost na otroških univerzah. Otroci in babice oz. dedki skupaj obiskujejo delavnice, se učijo drug od drugega, sodelujejo, si pomagajo in skupaj uživajo. Predavatelji se za te delavnice pripravljajo drugače, saj upoštevajo obe starostni skupini. Tudi teme so takšne, da je pri njihovi obravnavi mogoče zajeti različne vidike, poglede, ki so glede na različni starostni skupini pričakovani. Predavatelji poskušajo pokazati, kaj kdo zna, zmore in ve ter katere so prednosti, pri čemer pa seveda same starostne skupine niso tema delavnic. Nekaj naslovov: *Kje je matematika v našem hladilniku?* / *Kako bomo sodili, da se ne bomo zmotili?* / *Ali so na spletu res črne luknje?* / *Kam pa naj dam plenice?* / *Zakaj pri nas ne jemo ščurkov?* idr.

Pri sami sestavi programov na MUF-u si prizadevamo za raznolikost, obenem pa si poskušamo predstavljati želje otrok ter na manjši skupini tudi testiramo zanimanje za določeno temo. Pri tem utemeljeno razlikujemo med programoma MUF 1 in MUF 2, seveda zaradi starosti in kognitivnega razvoja otrok. Nekaj naslovov iz študijskih let 2012/13 in 2013/14: *Kako iz fižola nastane prdec?* / *Kdo je večji frajer: Beyblade ali Barbie?* / *Ali na travniku živijo mačja ušesa?* / *Ali lahko zgradimo nebotičnik do neba?* / *Moj dom je kartonasta škatla* / *Zakaj se smeji?* /

Čez 600 m zavijte levo! Preračunavam. / Zakaj so domači prašiči umazani? / Je smrkelj moj prijatelj ali sovražnik? / Kdo živi na moji glavi? / Psihologi – detektivi / Vse, kar imam, ni vedno moje / B-kustika / Kako lahko postanem Tina M.? / Zakaj lovec, ki ubije volka, ne bo šel v zapor? / Zakaj nas učiteljice v šoli ne tepejo? / Zakaj med operacijo spim in kdo pazi name? / Kje se rodijo, živijo in umrejo zvezde? / Zakaj rek ne pustimo pri miru? itn.

Predavanja so izjemno dobro obiskana, kar je pripisati dobro izbranim temam, izvrstnim predavateljem in tudi dejstvu, da je MUF edina otroška univerza v Sloveniji.

Namen

Programe MUF-a Filozofska fakulteta UM izvaja že drugo leto. V okviru priprave programov za naslednje študijsko leto in z željo po izboljšanju dela smo starše prosili za sodelovanje pri anketi. Z raziskovalnega vidika nas je zanimalo, kako se koncept nadarjenosti vključuje v MUF. Zato smo skozi empirično raziskavo želeli odgovoriti na tale vprašanja:

- Katere karakteristike nadarjenosti primarno razvija MUF?
- Ali so načrtovana primarna področja tudi zaznana v mnenjih staršev?
- Kako se odraža od MUF-a spodbujana radovednost?

Kot že omenjeno, si je kot ključni dejavnik MUF zastavil razvijanje otroške radovednosti kot karakteristike nadarjenosti. Zato smo radovednosti namenili posebna vprašanja. Ker je postavljanje visokih pričakovanj zelo pomembno za dosežke otrok (Japelj Pavešič, Svetlik in Kozina, 2013), smo kot neodvisno spremenljivko zastavili pričakovanja staršev glede najvišje formalne izobrazbe, ki jo bo dosegel njihov otrok.

Metodologija

Za pridobivanje empiričnih podatkov smo najprej razvili instrument. Zato smo slovenski model spodbujanja nadarjenih učencev (Žagar idr., 1999) primerjali s tremi modeli, ki so jih razvili v angleško govorečih okoljih (SIGS, ISDE, NAGC), in dvema modeloma z nemško govorečih področij (Hany in Nickel, 1992; Hettwer, 2001).

SIGS (Scales for Identifying Gifted Students), ki je široko sprejet v ameriškem okolju, sta na podlagi raziskav razvila Ryser in McConnel. Renzulli idr. (2009) poročajo o relativno visoki zanesljivosti. Podobna koncepta ponujata National Association for Gifted Children (NAGC, 2014) in Davidsonova akademija za izjemno nadarjene v Nevadi (ISDE, 2014). V nemško govorečih področjih so privzeli delitev, ki jo je predlagala B. Clark (1992), in sicer govorijo o kognitivnem, afektivnem, psihomotoričnem in intuitivnem področju (Hany in Nickel, 1992) ali pa področja združijo v učno miselno, v področje delovnih navad in interesov ter t. i. socialno področje (Hettwer, 2001). Opažamo, da je najbolj sprejeta (tako v Sloveniji kot drugje) kategori-

zacija na splošno intelektualno, specifično akademsko, ustvarjalno, vodstveno, umetniško in psihomotorično področje.

Značilnosti nadarjenih učencev so kljub dokaj veliki poenotenosti področij v različnih modelih različno poudarjeno zastopana. Primerjalna analiza prej omenjenih modelov je odkrila prekrivanje značilnosti, kot so ustvarjalnost, logično razmišljanje, dar opazovanja, spomin, smisel za humor, široka razgledanost, sposobnost hitrega učenja z razumevanjem, ustna in pisna jezikovna kompetenca, umetniško izražanje, psihomotorične spretnosti, visoka pričakovanja, raznolikost interesov, storilnostna motivacija, občutek za pravičnost, samostojnost in zanesljivost, vživljanje v občutke drugih in radovednost. Naštete značilnosti so se pojavile v vsaj treh od analiziranih modelov, vendar so bile včasih različno opisane. V slovenskem konceptu najdemo npr. ustvarjalnost (definicijo povzamemo po Sternbergu, 1999) opisano kot sposobnost divergentnega razmišljanja (fluentnost, fleksibilnost, originalnost, elaboracija). Vsi štirje primerjalni modeli npr. izpostavljajo visoka pričakovanja, ki jih lahko v slovenskem konceptu najdemo opisana kot potrebo po doseganju odličnosti.

Razen tega, da smo značilnosti primerjali in določali skupne kode, smo izbrali le tiste značilnosti, ki so se pojavile vsaj v treh izmed petih modelov. V slovenskem modelu npr. najdemo nenavadno domišljijo, ki je v ostalih modelih ni zaslediti, zato je v zbirnem seznamu ni. Podobno velja za diskrepanco med intelektualnim in duhovnim razvojem, introvertiranost in individualizem, ki jih omenja le avstrijski koncept, ali samokritičnost, ki jo najdemo v SIGC in modelu, ki ga opisuje B. Hettwer.

Pri raziskovalnem delu smo uporabili deskriptivno in kavzalno neeksperimentalno metodo pedagoškega raziskovanja.

Raziskovalni vzorec

Raziskava je temeljila na priložnostnem vzorcu 112 anketiranih (sodelovalo je 77 % žensk in 23 % moških). 78 % vprašanih je doseglo izobrazbo, ki je višja od V. stopnje, torej višja od končane srednje šole.

Postopek zbiranja podatkov

Podatke smo zbrali februarja 2014 z anketiranjem s pomočjo spletnega anketnega vprašalnika, ki zajema vprašanja, vezana na raziskovalni problem.

Postopek obdelave podatkov

Podatke smo statistično obdelali s pomočjo statističnega programskega paketa SPSS za Windows v skladu z nameni in predvidevanji raziskave, in sicer na ravni deskriptivne statistike. Podatki so prikazani tabelarično – določene so absolutne frekvence (f) in izračunane odstotne frekvence (f %) – in grafično.

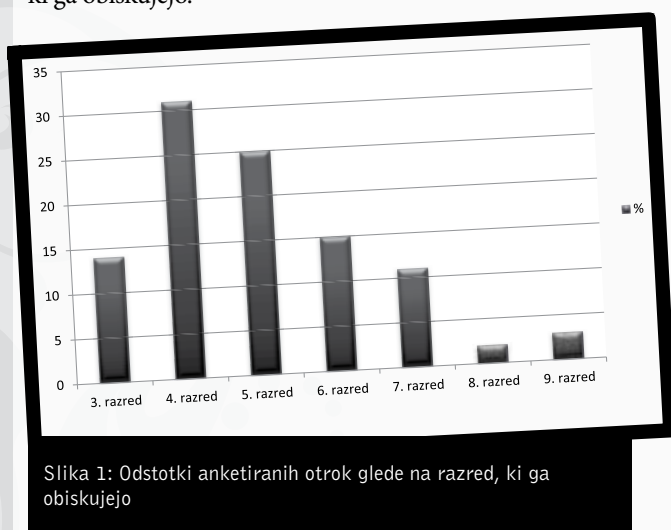
Rezultati in razprava

V nadaljevanju predstavljamo dobljene rezultate, ki pa smo jih zaradi lažje preglednosti strukturirali v tri sklope: pričakovanja anketiranih glede edukacijske prihodnosti otrok, mnenje o vplivu MUF-a na karakteristike nadarjenosti, mnenje o vplivu MUF-a na vedoželjnost otrok.

1. Pričakovanja anketiranih glede edukacijske prihodnosti otrok

Starši in stari starši si za svoje otroke oziroma vnuke/vnukinje želijo predvsem srečo in varnost, kljub temu pa že kmalu po otrokovem rojstvu začenjajo razmišljati o njegovi prihodnosti in kako bi lahko sami pripomogli k uspešnemu in predvsem zadovoljnemu razvoju. Ena izmed možnosti je, poleg dela z otrokom doma in v šoli, vključevanje v najrazličnejše prostoračasne dejavnosti, med katerimi je tudi MUF. Anketirani so podajali odgovore za svoje otrok ali vnuke/vnukinje (53 % dečkov in 47 % deklic), ki obiskujejo eno izmed organizacijskih oblik MUF-a. Nekaj več kot polovica otrok vprašanih (54 %) obiskuje MUF že drugo leto.

Na sliki 1 je prikazan odstotek vprašanih otrok glede na razred, ki ga obiskujejo.

Iz slike 1 lahko razberemo, da največ otrok oziroma vnukov/vnukinj vprašanih obiskuje četrti razred osnovne šole (31 %), četrtna (25 %) peti razred, 15 % šesti in 14 % tretji razred. Zadnje triletnje osnovne šole obiskuje 16 % otrok. Zbrani podatki zagotovo ne prikazujejo popolnoma realne slike udeležencev MUF-a, saj na anketni vprašalnik niso odgovorili starši oz. stari starši vseh v program vključenih otrok. Zagotovo pa so približni odraz stanja, saj tudi sami ugotavljamo, da je največ letošnjih mini študentk in mini študentov povratnikov, torej otrok, ki so že obiskovali MUF. Prvo leto delovanja je bil MUF organiziran za učence od tretjega do šestega razreda, to študijsko leto pa smo na pobudo otrok (in seveda njihovih staršev), ki so lani zaključili šesti razred osnovne šole in bi torej po prvotnem konceptu izpadli iz programa MUF, organizirali MUF 2 (MUF, ki je namenjen učencem tretjega triletnja). Vanj so se vključili

predvsem otroci, ki so že obiskovali MUF, priključilo pa se jim je še nekaj posameznikov. Med njimi tudi skupina otrok ene izmed mariborskih osnovnih šol, ki jih v sklopu dela z nadarjenimi pripelje na predavanja njihova učiteljica.

Izobrazba staršev pomembno vpliva na otrokov kognitivni in jezikovni razvoj (Hansen in Jochi, 2007), otroci višje izobraženih staršev v omenjenih razvojnih področjih svoje vrstnike, ki imajo nižje izobražene starše, prehitujejo za 12 do 13 mesecev. Dosežena stopnja izobrazbe anketirancev je relativno visoka (78 % vprašanih je doseglo izobrazbo, ki je višja od srednješolske), zato nas je zanimalo, kakšno najvišjo formalno izobrazbo bo dosegel njihov otrok oziroma vnuk/vnukinja. Pričakovanja so zelo visoka: 19 % jih pričakuje, da bo njihov otrok oziroma vnuk/vnukinja doktoriral, 76 % pa, da bo zaključil drugo bolonjsko stopnjo izobraževanja (ki je ekvivalentna nekdanji visokošolski izobrazbi). Iz dobljenih odgovorov lahko sklepamo, da sta izobrazba in znanje še zmeraj vrednoti. Želeli smo izvedeti, ali so pričakovanja anketiranih višja od dosežene njihove formalne izobrazbe, zato smo podatke zbrali v preglednici 1 in jih primerjali.

	Anketirani f %	Pričakovanje f %
II. stopnja – končana osnovna šola	0	1
III. stopnja – končana 2-letna srednja šola	0	0
IV. stopnja – končana 3-letna srednja šola	3	0
V. stopnja – končana 4-letna srednja šola	19	1
VI. stopnja – končana višja šola oz. 1. bolonjska stopnja	10	3
VII. stopnja – končana visoka šola oz. 2. bolonjska stopnja	44	76
VIII. stopnja – znanstveni magistririj in doktorat oz. 3. bolonjska stopnja	24	19
SKUPAJ	100	100

Preglednica 1 | Dosežena formalna izobrazba anketiranih in njihova pričakovanja glede izobrazbe otrok oz. vnukov/vnukinj

Pri pregledu preglednice 1 ugotavljamo, da večina staršev in starih staršev od svojih otrok oz. vnukov/vnukinj pričakuje višjo izobrazbo od dosežene lastne. Še posebno to velja za doseženo VII. stopnjo izobrazbe. Nekoliko nižji so le odstotki pričakovanih za dosego VIII. stopnje – prepričani smo, da imajo tisti anketiranci, ki so to stopnjo izobrazbe dosegli sami, jasnejši uvid v izobraževalni sistem in jim je jasno, da za dosego te stopnje nista dovolj le pridnost in marljivost, temveč je marsikdaj potreben pozitiven splet okoliščin. Naj ob tem spomnimo še na to, da so starši, ki pričakujejo od svojih otrok dosego višje stopnje izobrazbe, bolj vpleteni v izobraževanje

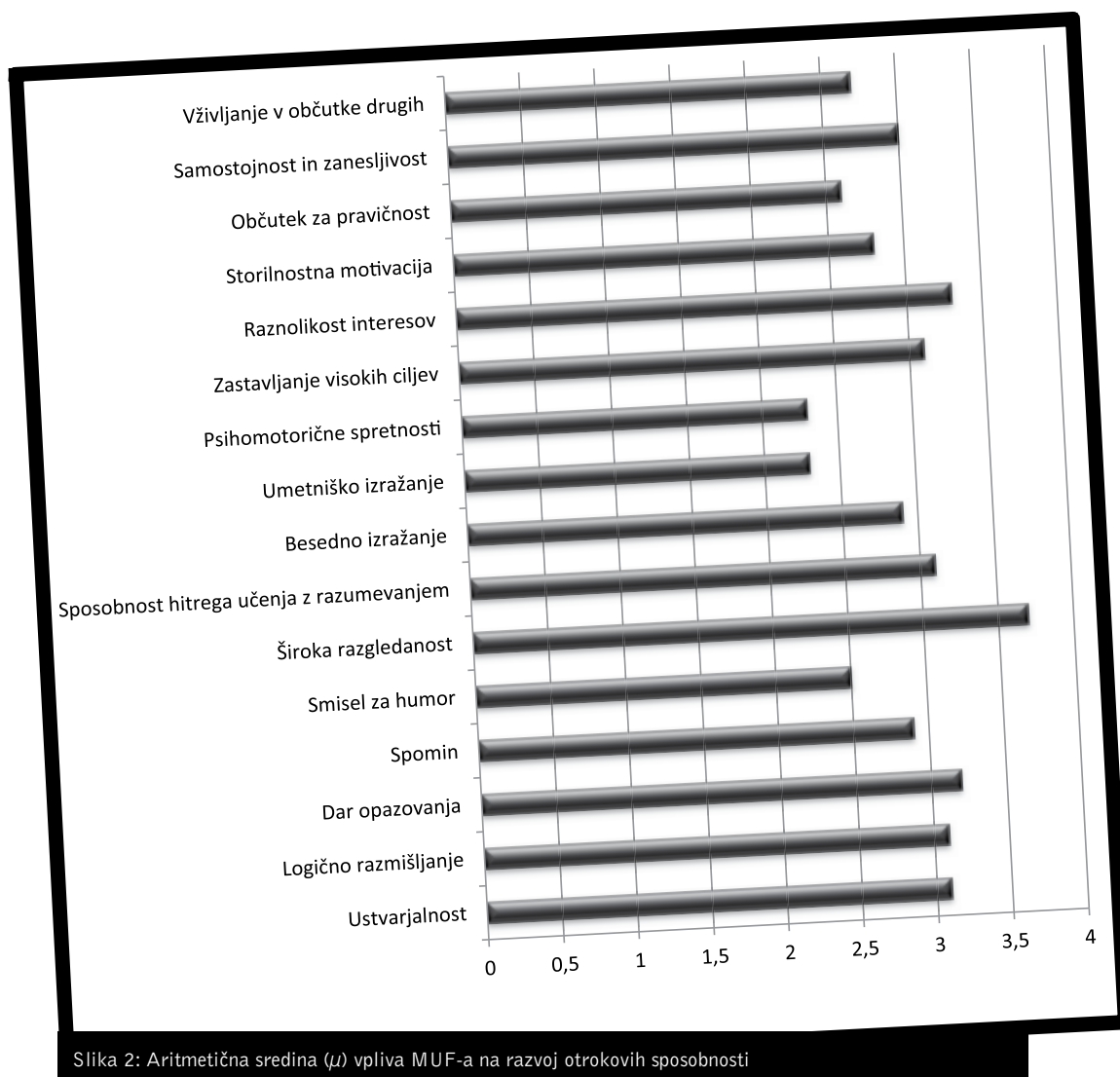
(doma, v šoli in zunaj nje) svojih otrok kot pa starši z nižjimi izobrazbenimi aspiracijami (Cugmas idr., 2010). To pa se delno ujema z nemško raziskavo (Kircher, 2006), ki jo je leta 2000 izvedla neka strokovna revija – ugotovili so, da si le nekaj manj kot 10 % staršev želi nadarjenega otroka, preostali so namreč prepričani, da je živeti z nadarjenim zahtevnejše, poleg tega pa so izražali skrb po intelektualni nedoraslosti do svojega otroka. Zagotovo pa nam naši dobljeni rezultati ponujajo izziv, kako pod okrilje MUF-a pridobiti tudi otroke staršev z nižjimi izobrazbenimi aspiracijami.

2 Mnenje anketiranih o vplivu MUF-a na karakteristike nadarjenosti

»Tako s teoretičnega, še bolj pa s praktičnega vidika je mogoče utemeljevati, da so v identifikaciji talentov opazovanja staršev premalo cenjena.« (Ferbežer, 1990) Anketiranim smo ponudili nekaj sposobnosti, ki opredeljujejo nadarjene otroke, in jih prosili, da z ocenami od 1 (ne vpliva) do 4 (močno vpliva) ocenijo, kako (po njihovem menju) vplivajo dejavnosti MUF-a na razvoj le-teh. Zaradi lažje predstavljivosti dobljene rezultate (aritmetično sredino oz. povprečno oceno vpliva MUF-a na razvoj otrokovih sposobnosti) grafično prikazujemo na sliki 2.

Anketiranci so vse sposobnosti na razvoj katerih (lahko) vpliva MUF, ocenili tako, da je aritmetična sredina (μ) ocene višja od 2, torej višje od 50 %, in da so vsi standardni odkloni (δ) nižji od 1, kar predstavlja veliko koncentracijo statističnih enot okoli aritmetične sredine. Anketirani so mnenja, da MUF najbolj vpliva na razvoj široke razgledanosti otrok ($\mu = 3,7$; $\delta = 0,55$), razvoj raznolikih interesov ($\mu = 3,3$; $\delta = 0,7$) in razvoj daru opazovanja ($\mu = 3,2$; $\delta = 0,73$). Sledijo ($\mu = 3,1$) razvoj ustvarjalnosti ($\delta = 0,71$), logično razmišljanje ($\delta = 0,76$), sposobnost hitrega učenja z razumevanjem ($\delta = 0,81$) in zastavljanje visokih ciljev ($\delta = 0,75$). Še najnižji oceni ($\mu = 2,3$) sta prejela vpliv MUF-a na umetniško izražanje ($\delta = 0,79$) in razvoj psihomotoričnih spretnosti (0,83).

Dobljeni rezultati so, predvidevamo, tudi posledica koncepta MUF. Ta med pomembne pogoje postavlja učno okolje, ki daje otroku hkrati čustveno varnost in intelektualne izzive, vsebine omogočajo (tudi) razvijanje višjih miselnih procesov in konceptov ter so dovolj raznolike, da ne pripeljejo do dolgočazenja. Ker pa MUF-ove dejavnosti, razen medgeneracijskih delavnic, potekajo v obliki predavanj, so torej slušatelji predvsem aktivni poslušalci, zaradi česar je jasno, da sta bila najnižje ocenjena

Slika 2: Aritmetična sredina (μ) vpliva MUF-a na razvoj otrokovih sposobnosti

vpliva na umetniško izražanje otrok in razvoj psihomotoričnih spretnosti.

3 Mnenje anketiranih o vplivu MUF-a na vedoželjnost otrok

Slogan MUF-a je *Radovednost je avtocesta do znanja*. 93 % vprašanih meni, da dejavnosti MUF-a spodbujajo radovednost njihovega otroka oz. vnuka/vnukinje.

To so identificirali tako, da ugotavljajo:

- otrok pred predavanjem sprašuje o temi predavanja (60 %),
- otrok se pred predavanjem iz različnih virov seznanja s temo predavanja (8 %),
- otrok poskuša pred predavanjem odgovarjati na vprašanje, ki je naslov predavanja (29 %),
- otrok pred predavanjem govori o temi predavanja (55 %),
- otrok po predavanju išče dodatne informacije o temi predavanja (60 %),
- drugo, npr. otrok po predavanju predava domačim, po predavanju razpravlja o vsebini, preverja znanje staršev (7 %).

70 % otrok po predavanju anketiranim pripoveduje zanimivosti iz predavanj, 24 % pa jim predavanje (kolikor je v njihovi moči) izčrpno predstavi. Le 6 % vprašanih je mnenja, da jim otroci le redko pripovedujejo o slišnem na MUF-u. 62 % anketiranih je mnenja, da njihov otrok oz. vnuk/vnukinja o aktivnostih na MUF-u pripoveduje tudi drugim članom družine in prijateljem, 72 % vprašanih pa tudi meni, da se z obiskom različnih aktivnosti MUF-a njihov otrok oz. vnuk/vnukinja tudi kdaj rad/-a pohvali.

Rezultati, vezani na vedoželjnost otrok, dokazujejo, da so mini študentke in mini študenti:

- sposobni uporabljati nova spoznanja, znanja in pojme v vsakdanjem življenju;
- sposobni razumeti vsebine, ki (večinoma) presegajo nacionalne učne načrte;
- željni usvajanja novih znanj z najrazličnejših področij;
- sposobni reševati probleme različnih zahtevnostnih stopenj;
- zmožni iz spomina priklicati različne podatke, tudi nevsakdanje;
- zadovoljni ob opazovanju in opisovanju vidnega;
- sposobni analizirati videno;
- pripravljeni teorijo tudi preizkusiti v praksi;
- kritični pri ocenjevanju vidnega in samega sebe;
- spretni pri uporabi pridobljenega v novih okoliščinah;
- aktivni pri pridobivanju podatkov iz drugih virov.

Sklep

V prispevku smo predstavili delovanje Mini univerze Filozofske fakultete Univerze v Mariboru (MUF) in rezultate empirične raziskave na populaciji staršev vključenih otrok. Ugotovili smo, da imajo starši vključenih otrok visoka pričakovanja do svojih otrok, da menijo, da program v veliki meri razvija vse

karakteristike nadarjenosti in še posebno radovednost. Dobljene rezultate bomo uporabili pri nadaljnem prizadevanju za dvig kakovosti programa na treh večjih področjih: izvajanje principa enakosti, širjenje lokacij izvedbe in širjenje ponudbe obstoječega programa.

Iz rezultatov je zaznati, da so v MUF vključeni otroci, ki izhajajo iz spodbudnega družinskega okolja. Starši in stari starši imajo visoka pričakovanja, aktivno se ukvarjajo z otroki in jim ponujajo priložnosti za razvijanje njihovih sposobnosti. V naše programe pa bi radi vključili tudi otroke, ki izhajajo iz manj spodbudnih okolij, in sicer s podeljevanjem štipendij ter širšo prepoznavnostjo programa. V šolskem letu 2014/15 bomo zato v sodelovanju s šolskimi svetovalnimi službami osnovnih šol podelili pet štipendij za program MUF 1. Da bi te otroke dosegli tudi zunaj šolskih okolij, so MUF-ovi predavatelji predavali na festivalu Lent v okviru ArtFesta. Kot že omenjeno, so že v šolskem letu 2013/14 potekale medgeneracijske delavnice, na katerih babice in dedki skupaj z vnuki aktivno izgrajujejo svoje znanje. V tem letu je na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru zaživela tudi univerza za tretje življenjsko obdobje. V Zrelo univerzo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru (ZUF) se vključujejo zainteresirani poslušalci, starejši od petinpetdeset let. Upamo, da bomo s širšim krogom odraslih dosegli tudi otroke, za katere bi bilo obiskovanje MUF-a dobrodošlo, a zanj ali ne izvedo ali pa nimajo možnosti, da bi se prijavili nanj. Zato že potekajo intenzivni dogovori s centri za šolske in obšolske dejavnosti. Zakladnica predavanj MUF-a trenutno vsebuje devetdeset naslovov (šolska leta 2012/13, 2013/14 in 2014/15), s katerimi bi v sodelovanju s centri za šolske in obšolske dejavnosti obogatili tako poletne šole kot šole v naravi.

Drugo področje, na katerem trenutno dela tim MUF-a, je lokacijska širitev. Prihodnje šolsko leto bomo program izvajali tudi zunaj Maribora in Ljubljane, in sicer ob dovolj visokem številu prijavljenih tudi v Celju, Slovenj Gradcu in Rogaški Slatini. Omenimo, da že sedaj MUF obiskujejo otroci iz oddaljenih krajev. Radi bi se jim približali tudi lokacijsko, saj verjamemo, da je logistika prevozov za starše danes lahko zahteven zalogaj.

Tesnejše sodelovanje z večjim krogom šol ostaja odprto vprašanje. Po svetu tesno sodelovanje mini univerz s šolami ni v praksi, kajti šole izvajajo individualizirane programe za nadarjene učence, primarni cilj MUF-a pa niso le učenci, ki so bili s formalnim postopkom identificirani kot nadarjeni, temveč vsi radovedni in vedoželjni otroci. Kljub temu upamo, da bomo tudi v nadaljnjem delovanju na področju nadarjenih dosegli mednarodni premik. Tako se MUF vključuje tudi v evropsko e-mrežo ustanov, ki se ukvarjajo z nadarjenimi oz. z razvijanjem talentov (ETSAM, <http://www.talentcentrebudapest.eu/talentmap>).

V preteklosti je bilo v šolski praksi spregledanih mnogo nadarjenih otrok. V šolskem poročilu o Albertu Einsteinu je zapi-

sano, da je fant, ki je spregovoril šele pri štirih letih, mentalno počasen, nedružaben in zmeraj zatopljen v svoje misli, Isaac Newton se je le s težavo prebil skozi gimnazijo, Tomasu Edisonu so v šoli rekli, da je preneumen za učenje, Roald Dahl je bil pri šestnajstih letih po oceni svojega učitelja angleškega jezika najbolj len in nepismen dijak v razredu, Walt Disney pa je bil odpuščen iz službe v časopisni hiši zaradi tega, ker naj ne bi imel dobrih idej.

Po pregledu raziskovalnih spoznanj Reissova in Renzulli (2010) izpostavljata, da je na prvem mestu potreba po obliko-

vanju učinkovitih programov, ki spodbujajo nadarjenost, kajti nadarjeni učenci so v šolah premalo izpostavljeni izzivom, kar posebno velja za osnovne in srednje šole. Dobro oblikovani programi namreč dolgoročno koristijo učencem, saj jim pomagajo dvigovati akademsko in karierno aspiracijo ter dvigujejo učni uspeh, ustvarjalnost in motivacijo (Lubinski idr., 2001). Glede na lastno prepričanje in rezultate empirične raziskave menimo, da smo z Mini univerzo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru pripomogli k razvoju takšnih programov v slovenskem šolskem prostoru.

Literatura

- Clark, B. (1992). *Growing up gifted: Developing the potential of children at home and at school* (4th edition). New York: Macmillan.
- Colangelo, N., Assouline, S., & Gross, M. (ur.). (2004). *A nation deceived: How schools hold back America's brightest students*. Iowa City, IA: The University of Iowa.
- Cugmas, Z., Kepe - Globevnik, N., Pogorevc Merčnik, J., Štumberger, T. (2010). Vpletenost staršev v otrokovo šolanje. *Sodobna pedagogika*, 2(4), str. 318–337.
- Ferbežar, I. (1990). Starši in študij akceleriranih nadarjenih otrok, *Vzgoja in izobraževanje*, Vol. 21, št. 2, str. 21–26.
- Ferbežar, I. (2013). Miti o matematičnih talentih, *Matematika v šoli* 1/2, 4–17.
- Gavin, M. K., Casa, T. M., Adelson, J. L., Carroll, S. R., Sheffield, L. J., & Spinelli, A. M. (2007). Project M3: Mentoring Mathematical Minds: Challenging curriculum for talented elementary students. *Journal of Advanced Academics*, 18, 566–585.
- Hansen, K., Jochi, H. (2007). Millennium Cohort Study Second Survey A User's Guide to Initial Findings. Centre of Longitudinal Studies Bedford Group for Lifecourse and Statistical Studies Institute of education, University of London. Pridobljeno 22. 2. 2014 s https://www.eprints.ioe.ac.uk/2734/1/Users_Guide_to_Initial_Findings_-_20707.pdf.
- Hany, E. A. & Nickel, H. (ur.). (1992). *Begabung und Hochbegabung: Theoretische Konzepte, empirische Befunde, praktische Konsequenzen*. Bern: Verlag Hans Huber.
- Hettwer, B. (2001). *Hochbegabung und besondere begabungen*. Pridobljeno 12. 2. 2014 s http://www.schulpsychologie.de/wws/1715530.php?highlight_words=begabung&id=60641190050421493539222582259920.
- ISDE (2014). *Idaho State Department of Education. Gifted and Talented*. Pridobljeno 13. 2. 2014 s <http://www.sde.idaho.gov/GiftedAndTalented/>.
- Japelj Pavešić, B., Svetlik, K. in Kozina, A. (2013). *Znanje matematike in naravoslovja med osnovnošolci v Sloveniji in po svetu. Izsledki raziskave TIMSS 2011*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Kircher, E. (2006). *Naturwissenschaften Talente entdecken und fördern*. Kiel: IPN.
- Meyers, M. C., van Woerkom, M., & Dries, N. (2013). Talent – Innate or acquired? Theoretical considerations and their implications for talent management. *Human Resource Management Review*, 23, 305–321.
- NAGC, bd. National Association for Gifted Children. Pridobljeno 12. 2. 2014 s <http://www.nagc.org/AboutNAGC.aspx>.
- Renzulli, J. S. (1977). What makes giftedness?: Reexamining a definition. *Phi Delta Kappan*, 60, 180–184.
- Renzulli, J. S., Siegle, D., Reis, S. M., Gavin, M. K. & Sytsma Reed, R. E. (2009). An Investigation of the Reliability and Factor Structure of Four New Scales for Rating the Behavioral Characteristics of Superior Students. *Journal of Advanced Academics*, 21(1), 84–108.
- Reis, S. M., & Renzulli, J. S. (2010). Is there still a need for gifted education? An examination of current research. *Learning and Individual Differences*, 20, 308–317.
- Ryser, G. R., & McConnell, K. (2004). *Scales for Identifying Gifted Students: Ages 5 through 18*. Waco, TX: Prufrock Press.
- Sternberg, R. J. (ur.). (2004). *Definitions and conceptions of giftedness*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Sternberg, R. J. (1999). The theory of successful intelligence. *Review of General Psychology*, 3, 292–316.
- Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P., & Worrell, F. C. (2011). Rethinking giftedness and gifted education: A proposed direction forward based on psychological science. *Psychological Science in the Public Interest*, 12, 3–54.
- Talent (n.d.-a). In Online Etymology Dictionary. Retrieved February.
- Tieso, C. L. (2002). *The effects of grouping and curricular practices on intermediate students' math achievement*. Storrs, CT: The National Research Center on the Gifted and Talented, University of Connecticut.
- Žagar, D., Artač, J., Bežič, T., Nagy, M. in Purgaj, S. (1999). *Koncept. Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v osnovni šoli*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.